

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ІЗ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ ЗАСОБАМИ ІНФОГРАФІЇ

Микитів О. М., аспірант

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна

mykytiv33@gmail.com

Ключові слова:

компетентність, компетенція, професійна компетентність, інфографіка, складники компетентності, професійна компетентність фахівців із видавничої справи та редагування.

У статті розглянуті підходи до тлумачення дефініцій «компетентність» і «компетенція», у результаті чого встановлено, що їх розмежування відбувається на основі ставлення до людини та до діяльності; об'єктивності та суб'єктивності умов, які визначають якість професійної діяльності. Компетенція та компетентність також розглядаються як система та її елемент, як потенційне та актуальне, як ідеальне та реальне. Обґрунтовано поняття «професійна компетентність», яке розглядається як інтегративна професійна характеристика особистості фахівця. Досліджено проблему формування фахової компетентності майбутніх спеціалістів із видавничої справи та редагування з допомогою інфографіки.

IMPROVEMENT OF THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF EXPERT PUBLISHERS AND EDITORS BY MEANS OF INFOGRAPHY

Mykytiv O. M., Postgraduate student

Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine

Key words:

competence, competency, professional competence, infographics, components of competence, professional competence of specialists in publishing and editing.

The article deals with various approaches to define the notions of “competence” and “competency”. The main approaches to the comparison of these concepts have been distinguished on the basis of theoretical analysis and as a result it has been established that their differentiation is based on the attitude to the person and activity, objectivity and subjectivity of conditions that determine the quality of professional activity. Competency and competence are also considered as a system and its element, as potential and relevant, as ideal and real. The concept of “professional competence” which is considered as an integral professional feature of specialist’s personality is substantiated. It involves overcoming all kinds of problems, completing tasks based on experience, knowledge and values, the ability of an individual to act effectively in the course of professional activity, which allows the process of successful professional formation of any graduate of an educational institution. Competence is based on person’s appropriate competency possession which includes personal relation to the object of activity. It is stated that a person with competence in a particular field possesses certain knowledge and abilities that allow to evaluate this sphere reasonably and to operate effectively in it. The issue of competence forming of future specialists in publishing and editing by means of infographics is studied. It has been found out that the determination of theoretical and practical bases of formation of their professional competence by means of infographics is an important study area.

Постановка проблеми

Поняття «компетентність» у вітчизняній науковій літературі здебільшого набуло такого визначення: «Готовність на професійному рівні виконувати свої посадові і фахові обов'язки відповідно до сучасних теоретичних надбань і кращого досвіду, наближення до світових вимог і стандартів» [1, с. 80]. Під компетентністю найчастіше розуміють інтегральну якість особистості, яка проявляється в загальній здатності і готовності її до діяльності, що базується на знаннях та досвіді, які отримані в процесі навчання і соціалізації та орієнтовані на самостійну й успішну участь у діяльності. Тобто поняття «компетентність» пов'язується, перш за все, з певною галуззю професійної діяльності. Зокрема, А. Маркова зазначає, що «професіонал – це спеціаліст на своєму місці, який стимулює інтерес до результатів своєї діяльності і підвищує роль своєї професії у суспільстві» [7, с. 41]. Під компетентністю

дослідники розуміють наявність у фахівця не стільки значного обсягу знань і досвіду, скільки вміння актуалізувати накопичені знання і вміння у потрібний момент і використати їх у процесі реалізації своїх професійних функцій. У цьому випадку компетентність виражається у здатності правильно оцінити ситуацію, що склалась, і прийняти у зв'язку з цим потрібне рішення, яке дозволяє досягнути значного результату.

Питання формування професійної компетентності майбутніх фахівців із видавничої справи та редагування – це проблема підготовки фахівця, здатного до творчого, нестандартного та критичного мислення, налагодження редакційно-видавничого процесу, впровадження в повсякденну практику видавництва і редакцій нових виробничих ідей і технологій видавничо-поліграфічної галузі. Для майбутнього фахівця важливе оволодіння фаховою компетентністю, умінням правильно розуміти

бажання, очікування і вимоги інших людей, зважувати і враховувати їх права.

Будучи універсальним інструментом візуальної комунікації та лаконічного поширення інформаційних матеріалів, інфографіка активно використовується практично в усіх сферах сучасного життя суспільства – у видавничо-поліграфічній галузі, журналістиці, медицині, бізнесі, соціологічних дослідженнях, рекламі тощо.

Візуальна образна інфографіка – це не тільки переклад того, що можна прочитати, а й те, що можна переглянути. Вона об'єднує текстові та графічні елементи для презентації інформації так, щоб було простіше її зрозуміти. Перевага інфографіки в тому, що наочна інформація сприймається набагато легше, ніж громіздкі тексти. Особливо, якщо мова йде про цифри, про конструкції того чи того предмета, про механізми дії чого-небудь і т.д. Тому, на нашу думку, постає необхідність використовувати інфографіку в освітньому процесі для формування й удосконалення професійної компетентності майбутніх фахівців із видавничої справи та редагування, готових працювати в умовах і реаліях сучасного видавничо-поліграфічного ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У вітчизняній науці проблему компетентнішого підходу в освіті та професійну компетентність досліджують О. Овчарук, О. Пометун, О. Локшина (розроблення та впровадження компетентнісного підходу в зарубіжних країнах), С. Гончаренко, Н. Нічкало (визначення поняття компетентності), С. Сисоєва (формування професійної компетентності), Дж. Равен, С. Шишов, А. Маркова, (розуміння поняття «професійна компетентність» як складного багатовимірного феномена та змісту цього поняття), І. Зимня, П. Третьяков, Т. Шамова, В. Ягупов (визначення основних видів професійної компетентності).

Термін «професійна компетентність» фахівців різних галузей набуває все більшого поширення, а проблема визначення структури професійної компетентності стала об'єктом дискусій між психологами, педагогами, спеціалістами-практиками. Аналіз наукових досліджень з означеної проблеми свідчить, що і науковці і спеціалісти-практики, не мають одностайної думки та підходів щодо їх трактування.

Зокрема, в педагогічній науці компетентнісний підхід висвітлено в працях таких учених: Н. Баловсяк, І. Беха, Б. Вульфсона, Д. Гришина, І. Зимньої, Н. Кузьміної, В. Лозової, Н. Нічкала, О. Овчарук, О. Пруцакової, Дж. Рейвена (J. Raven), Г. Селевка, В. Серикова, А. Хуторського та ін.

Фундаментальні основи професійної підготовки редакторів і фахівців з видавничої справи вивчали Н. Вернигора, Н. Зелінська, В. Карпенко, В. Різун, В. Теремко, М. Тимошик, М. Феллер.

Аналіз наукових досліджень засвідчує, що питанням удосконалення компетентності майбутнього фахівця з редакційно-видавничої та поліграфічної галузей, зокрема редактора та журналіста займалися О. Жирун, яка розглядала проблему формування

комунікативної компетентності майбутніх редакторів; І. Михайлин та І. Чемерис зосередили увагу на питанні професійної компетентності майбутніх журналістів (до складу яких ці дослідники відносять редакторів); А. Козлова у своєму дослідженні звертається до історіографії підготовки фахівців журналістського та редакторського напрямів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Аналіз наукового дискурсу з питань удосконалення фахової підготовки фахівців із видавничої справи та редагування дає підстави стверджувати, що проблема формування їх професійної компетентності інфографічними засобами не була предметом детального дослідження, хоча окремі позиції знайшли деяке висвітлення в теорії.

Мета – з'ясувати сутність удосконалення професійної компетентності фахівців із видавничої справи та редагування інфографічними засобами.

Виклад основного матеріалу

Проблема формування професійної компетентності фахівців різних галузей розглядається багатьма науками: соціологією, культурологією, психологією, історією, філософією, професійною педагогікою та ін.

Потреба висвітлення проблемних питань освіти з точки зору компетентнісного підходу викликана загальноєвропейською та світовою тенденцією інтеграції, глобалізації світової економіки, стандартизацією європейської освіти. Як стверджує І. Зимня, необхідність уведення поняття компетентності й компетентнісного підходу в освіті визначається зміною освітньої парадигми – сукупності переконань, цінностей, технічних засобів тощо [6, с. 9]. Істотним, на думку дослідниці, є і той факт, що універсалізація перетворень у галузі освіти, забезпечення студентської й викладацької мобільності, міжнародне визнання ступенів, уведення освітніх кредитів, – все це передбачає також певну термінологічну уніфікацію. Це стосується й поняття компетентності [1, с. 9].

При узгодженні вітчизняної педагогічної термінології й науки загалом із компетентнісним підходом науковці здебільшого користуються традиційною та зрозумілою тріадою «знання–уміння–навички», з якої виходить ціла низка категорій і понять. При цьому поняття компетенції також закономірно впливає зі співвідношення знань, умінь і навичок у певній галузі професійної діяльності.

Аналіз проблемного питання формування й удосконалення професійної компетентності фахівців спрямовує нас до головних понять дослідження: «компетентність» і «професійна компетентність». Компетентність найчастіше витлумачують як інтегральну якість особистості, яка проявляється в її здатності і готовності до діяльності, що базується на знаннях і досвіді, отриманих у процесі навчання і соціалізації та орієнтовані на самостійну й успішну участь у діяльності.

Поняття «професійна компетентність» уведене в науковий обіг із праць Ю. Бабанського, В. Сластьоніна і вважалось складником професіоналізму. З позицій системного підходу професійна компетентність розуміється як певна система, що інтегрує знання, уміння, навички, професійно значущі якості особистості, яка забезпечує виконання особистих професійних зобов'язань [10]. Тож можемо стверджувати, спираючись на думки науковців, що професійна компетентність це: знання та вміння з різнобічних сфер життєдіяльності людини, що необхідні для формування вмінь здійснення діяльності творчого рівня [10]; «інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця» [4, с. 722]; загальні або ключові вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, кроснавчальні вміння або навички, ключові уявлення, опори, або опорні знання [9, с. 19]; системне інтегральне явище щодо суб'єкта професійної діяльності, що включає не тільки його професійні та фахові знання, навички, вміння, професійно важливі якості, професійний і фаховий досвід, але і мотиваційну готовність і позитивне ставлення до цілей, завдань, змісту, методик, технологій, засобів і результатів своєї професійної діяльності [11]; «здатність ефективно використовувати набуті знання, вміння і навички; вміння вирішити ту чи ту проблему, здійснити активний пошук нового досвіду і визначити його самостійну цінність, наявність вмінь і навичок самостійності в плануванні, організації, контролі власної діяльності; креативність, здатність до саморозвитку, самоаналізу, саморегуляції, самоорганізації, самоконтролю» [3, с. 19].

Питання формування професійної компетентності майбутніх фахівців із видавничої справи та редагування/журналістів висвітлюється у працях українських науковців: О. Жирун розглядає психологічний аспект готовності студентів до майбутньої професійної діяльності, І. Чемерис досліджує формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань, Р. Бобренко аналізує теоретичні засади формування культурознавчої компетентності, Л. Нагорнюк вивчає особливості формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх журналістів, В. Логвіненко досліджує використання інфографіки з метою візуалізації навчального матеріалу, Л. Масімова зосереджує увагу на використанні засобів візуальної комунікації в системі медіаосвіти тощо.

Варто погодитись із теоретиками і практиками, що удосконалення професійних компетентностей фахівців із видавничої справи та редагування повинно відбуватись через використання в процесі навчання інфографії, яка сприяє розвитку візуальних компетентностей особистості і базується на: 1) вмінні перевести візуальні образи у вербальну мову; 2) вмінні створити на основі зображення вербальний

текст; 3) розумінні символічної природи візуального образу; 4) знанні загальнолюдських і національних візуальних стереотипних образів-символів; 5) обізнаності з візуальними жанрами сучасного медіаконтенту; 6) трактуванні смислового навантаження композиції; 7) розробці комунікативних ідей; 8) створенні власної візуальної інформації; 9) вмінні мотивувати доречність форми подачі інформації [8, с. 172-176].

Лаконічна, доступна та цікава форма представлення значних масивів інформації засобами інфографії є привабливою для студентів, сприяє формуванню й удосконаленню їх професійних компетентностей і дозволяє розширити інформаційний простір навчання. Серед важливих функцій інфографіки виділяють такі, як обробка, інтеграція та генерація інформації; показ поверхневих і глибинних зв'язків між об'єктами; компактність подання матеріалу зі збереженням його змістового наповнення та фокусом на ключовій інформації; раціональна організація освітньої діяльності [6, с. 80]; розвиток креативності та критичного мислення, уміння систематизувати та аналізувати інформацію; підвищення мотивації студентів та їх інтересу до навчання [2, с. 297].

Інфографія як ефективний засіб візуальної комунікації полегшує сприйняття навчальної інформації; сприяє формуванню уявлень здобувачів освіти про об'єкт вивчення; дає можливість сконцентрувати увагу студентів на головних смислових елементах навчального матеріалу, виділяючи їх зорово й одночасно відокремлюючи другорядні та зайві деталі; дозволяє інтенсифікувати освітній процес шляхом використання економного за обсягом і часом подання навчального матеріалу візуальними засобами; активізує різні види мислення й пам'яті майбутніх фахівців; сприяє кращому засвоєнню і запам'ятовуванню нових знань, умінь і навичок; розвиває пізнавальний інтерес студентів до освітньої діяльності; дає можливість створити позитивний емоційний фон під час заняття; полегшує реалізацію міжпредметних зв'язків у навчанні і, безумовно, удосконалює професійну компетентність фахівців із видавничої справи та редагування.

Висновки та перспективи дослідження

Отже, можемо стверджувати, що удосконалення професійної компетентності фахівців із видавничої справи та редагування відбувається засобами інфографії, яка не лише сприяє здобувачам освіти отримати якісні знання й оволодіти початковими навичками професійної діяльності, але й розвиває їхню систему цінностей, більш глибоке розуміння професійних та етичних стандартів, служить підґрунтям для підвищення ефективності їх підготовки до професійної діяльності.

Попри наявні теоретичні дослідження засобів формування професійної компетентності як показника готовності фахівця до виконання конкретної фахової діяльності на відповідному якісному рівні, інфографія потребує детальнішого вивчення й аналізу.

Література

1. Бичева И. Б. Развитие профессиональной компетентности педагогических кадров дошкольных образовательных учреждений: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Нижний Новгород, 2003. 189 с.
2. Голубчак К. Т., Костюк У. З. Інфографіка як основний інструмент візуальної комунікації в освітньому середовищі закладів вищої освіти. *Молодий вчений*, 2019. № 6 (70). С. 296–299.
3. Дибкова Л. М. Індивідуальний підхід у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 198 с.
4. Енциклопедія освіти / за ред.: В. Г. Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Жирун О. А. Психологічні особливості розвитку комунікативної компетентності майбутніх редакторів у взаємодії з авторами : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2006. 22 с.
6. Логвіненко В. Г. Використання технології інфографіки для візуалізації навчального контенту. *Фізико-математична освіта: науковий журнал*. Суми, 2018. Вип. 2 (16). С. 79–85.
7. Маркова А. К. Психология профессионализма. Москва: Наука, 1999. 199 с.
8. Масімова Л. Г. Візуальна грамотність в системі медіаосвіти. *Ученые записки Таврического нац. у-та им. В. И. Вернадского*. Симферополь, 2013. Т. 26 (65). С. 172–176.
9. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття / авт. кол.: В. Литвин, В. Андрущенко, А. Гуржій та ін. *Освіта і наука: творчий потенціал державо- і культуротворення*. Кн. 2. Київ: Навчальна книга, 2004. 672 с.
10. Чаплак М., Котова С. Сучасні тенденції формування професійної компетентності майбутніх педагогів. *Современные вопросы мировой науки*, 2010. 258 с.
11. Ягунов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. Київ, 2007. Т. 71. С. 3–8.